

Oponentský posudek
na doktorskou disertační práci
JUDr. Heleny Peterkové
na téma
„Trestní odpovědnost lékaře při ukončování léčby pacienta“

I.

Kandidátka si vybrala k obhajobě téma velmi zajímavé a v minulosti často opomíjené. Obecně lze říci, že fenomén trestní odpovědnosti lékařů vstoupil do naší společnosti paradoxně v době její demokratizace po roce 1990. V současné době se potýkáme s nadměrnou kriminalizací v této oblasti a zásada podpůrné úlohy trestní represe se jaksí vytrácí. Proto je téma často politizované a lze předpokládat, že se do budoucna bude bouřlivě vyvíjet jak v oblasti aplikace práva, tak v oblasti legislativní. Autorka si je této skutečnosti vědoma a ve své práci na to opakovaně poukazuje.

II.

Autorka se zdárně vypořádala se zvolenou problematikou. Za cíl si stanovila komplexně zpracovat všechny právní aspekty trestní odpovědnosti lékaře při ukončování léčby pacienta a to jak z hlediska trestního práva hmotného, tak i z hlediska dalších právních odvětví. Pro potřeby disertační práce by samozřejmě nevystačila jen s platnou vnitrostátní úpravou. Proto se ve své práci věnuje i historickým souvislostem a zahraniční komparatistice. Tato zahraniční komparatistika není zpracovaná v samostatné kapitole, jak bývá u prací tohoto typu obvyklé, ale objevuje se u jednotlivým kapitol odděleně, což není na úkor přehlednosti práce. Zároveň využívá i příslušné právní dokumenty Evropské unie a zmiňuje i konkrétní příklady. Přestože se jedná o problematiku velice živou a z hlediska praxe i teorie nikoli jednotnou, podařilo se jí zadání dobře splnit. Posuzovaná práce je tak na velmi dobré literární i odborné úrovni.

Autorka dobře využívá odborné literatury. Při dostatečném množství judikatury se věnuje i odborným článkům a monografiím, které byly na toto téma napsány. V tomto smyslu využívá i některých zahraničních pramenů.

Z formálního hlediska působí práce uceleně a přehledně, přičemž řazení do jednotlivých kapitol a oddílů nepostrádá logiku. Práce je proto velmi přehledná. Tato se skládá z úvodu, pěti kapitol, závěru, včetně rozsáhlého seznamu použité literatury a příloh.

Doktorská disertační práce je logicky strukturovaná, obecně srozumitelná i zajímavě napsaná. Předpokládám, že by se mohla stát předmětem zájmu těch, kteří s uvedenou problematikou přicházejí do styku. Za zmínku zde stojí četné poukazy na problémy v aplikační praxi, které v některých případech vyústí v autorčiny náznaky úpravy de lege ferenda. Tato sympatická odvaha i nespokojenost s některými aplikačními postupy činí z uvedené práce velmi živý a zajímavý materiál a takovýto postup považuji za zvláště užitečný.

III.

V úvodu naznačuje autorka svůj záměr, hodnotí situaci z pohledu zásady ultima ratio a upozorňuje nejednotnost v aplikační praxi.

V první kapitole logicky začíná ústavněprávními východisky k problematice ukončování léčby a to z pohledu nejen Ústavy České republiky, ale i Listiny základních práv a svobod a dalších základních právních norem. Dále polemizuje o hranici mezi disciplinární odpovědností z pohledu České lékařské komory a odpovědností trestní. Rozebírá instituty informovaného souhlasu a dříve vysloveného přání. V této pasáži bych vyzdvihl snahu autorky o hledání hranic mezi odpovědností etickou, disciplinární a trestní z pohledu lege artis. Otázce vůle pacienta jakožto okolnosti vylučující protiprávnost pak věnuje autorka celou druhou kapitolu. Správně rozlišuje mezi osobami nezletilými a osobami zbavenými způsobilosti k právním úkonům na straně jedné a osobami zletilými s plnou způsobilostí k právním úkonům. Opakovaně přitom dospívá k závěru, že jednání spočívající v neposkytnutí život zachraňující či život udržující léčbu, kterou pacient způsobilý k právní úkonům po řádném poučení odmítl, dle tradiční nauky nezakládá žádnou právní odpovědnost. Tento závěr správně opírá i o judikaturu Ústavního soudu ČR. Samostatná část této kapitoly je pak logicky věnována pojmu a právním aspektům euthanasie a hledá souvislosti mezi ukončením života na žádost a pomoci při sebevraždě. Tyto závěry pak úzce souvisí s takovými termíny jako jsou léčba bez souhlasu, nesouhlas s léčbou nebo odmítnutí léčby. Třetí kapitola je věnována postupu lege artis na konci života pacienta. Problematika

rozhodování o konci života pacienta je z pohledu této práce zcela zásadní otázkou a platí zde více než u jiných oblastí prolínání otázek lékařských, etických a právních. Nelze autorce vytýkat, že se pouze taktně dotýká ryze ekonomických aspektů této problematiky a to v souvislosti s činností a hospodařením zdravotních pojišťoven. Teorii rationingu pak rozebírá především z pohledů zahraničních zkušeností. Ve čtvrté kapitole se autorka věnuje ukončení přístrojové podpory vitálních funkcí a to opět především z hlediska zahraničních úprav a zkušeností. Upozorňuje správně na neexistenci doktríny nejlepšího zájmu pacienta a důsledky právní nejistoty, kterou to způsobuje. Zároveň pak shrnuje slabiny celkové systematiky a právní úpravy.

IV.

V závěru konstatuji, že se autorka zdařile vypořádala se zvoleným tématem. Prokázala nepochybné schopnosti teoretického uvažování i schopnosti analytické. Práce splňuje formální i obsahové náležitosti disertační práce. Za hlavní klad považuji rozsah shora uvedených jednotlivých pramenů a to i v mezinárodních souvislostech, ze kterých pak autorka dochází k zobecňujícím závěrům.

V.

S ohledem na shora popsané závěry doporučuji, aby v případě úspěšné obhajoby disertační práce byl JUDr. Heleně Peterkové udělen titul Ph.D.

V Praze dne 27. března 2013

JUDr. Jan Svaček

